

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse otsuse „Eesti seisukohad Euroopa Liidu nõukogu otsuse kohta, mis käsitleb Euroopa Liidu omavahendite süsteemi ning millega tunnistatakse kehtetuks otsus (EL, Euratom) 2020/2035“ juurde

Lühikokkuvõte: Euroopa Komisjoni Euroopa Liidu omavahendite otsuse ettepaneku kohaselt peaksid liikmesriigid tulevikus maksma Euroopa Liidu eelarvesse heitkogustega kauplemise süsteemi tulust 30%, piiril kohaldatava süsinikdioksiidi kohandusmehhanismitulust 75%, tarbimisse lubatud tubakatoodete aktsiisi ühtlustatud alammäärade kohaldamisest saadud tulust 15%, aastas 2 eurot kilogrammi kohta kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetelt ja osamakse 100 000 kuni 750 000 eurot aastas äriühingutelt, mille aastakäive ületab 100 miljonit eurot. Uutest omavahenditest loodetakse saada tulu EL eelarvesse 65,6 miljardit eurot aastas, millega vähendatakse liikmesriikide eelarvekoormust ja tagatakse EL-i ühise poliitika jätkusuutliku rahastamine ja taasterahastu „NextGenerationEU“ laenu tagasimaksmise. Lisaks soovib komisjon kohandada ka olemasolevaid omavahendeid, sealhulgas vähendada tollimaksude kogumise kulude hüvitist liikmesriikidele 25%-lt 10%-le, selle tulemusena peaks eelarvesse laekuma täiendavalt 16,2 miljardit eurot aastas. Samuti lõpetakse käibemaksupõhise omavahendi baasi piiristamine ning ringlusse võtmata plastpakendijäätmetel põhineva omavahendi ja kogurahvatulul põhineva omavahendi suhtes kohaldatavad kindlasummalised vähendamised.

Eesti on seisukohal, et omavahendite otsuse ettepanekus pakutud uued omavahendid koormavad rohkem vähem jõukaid liikmesriike ja nende kogumine on keeruline, mistõttu eelistame kehtivat kogurahvatulu põhist EL eelarve rahastamist. Samuti ei saa nõustuda osa heitkogustega kauplemise süsteemi tulu suunamisega EL eelarvesse, kuna see vähendaks Eesti suutlikkust investeerida kliimapolitiika eesmärkide täitmisesse.

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjoni esitas 16. juulil 2025 ettepaneku¹ kehtestada viis uut omavahendit ehk EL eelarve tuluallikat, mis põhinevad EL heitkogustega kauplemise süsteemil, piiril kohaldataval süsinikdioksiidi kohandusmehhanismil, tubakaaktsiisi ühtlustatud alammääral, kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetel ja üle 100 miljoni eurose aastakäibega äriühingute sissemaksetel. Ettepanekuga loodetakse saada aastatel 2028-2034 EL eelarvesse keskmiselt kuni 65,5 miljardit eurot tulu aastas.

Euroopa Komisjoni seekordne ettepanek täiendab ja ajakohastab 2021. ja 2023. aastatel esitatud omavahendite ettepanekuid. Eelmistes ettepanekutes pakuti välja kolm tuluallikat: üks, mis põhineb kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemisest saadaval tulul, teine piiril kohaldatava süsinikdioksiidi kohandusmehhanismist saadavatel vahenditel ja kolmas hargmaiste ettevõtete jääkkasumi osal, mis jaotatakse ümber EL-i liikmesriikidele hiljutise OECD/G20 maksustamisõiguste ümberjaotamist käsitleva kokkuleppe alusel. Vabariigi Valitsus kinnitas komisjoni 2023. aastal esitatud uute omavahendite ettepaneku kohta esialgsed seisukohad 6. juulil 2023 majandus- ja rahandusküsimuste 14. juuli 2023 nõukoguks võetud seisukohtades. Seisukohtades leiti, et komisjoni ettepanekud ei ole tasakaalus, kuna need

¹ COM(2025) 574

suurendavad eelkõige vähem jõukate liikmesriikide sissemaksid ning seetõttu tuleb neile eelistada kogurahvatulul põhinevat omavahendit. Samuti ei toeta Eesti heitkoguse ühikute enampakkumise tulust EL eelarvesse makstava osakaalu suurendamist 25%-lt 30%-ni, mis vähendaks Eesti võimekust teha riigieelarvest roheinvesteeringuid.

Euroopa Komisjoni 2025. aasta ettepanekus pakuti välja viis uut tuluallikat:

- heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistulul põhinev omavahend;
- piiril kohaldatava süsinikdioksiidi kohandusmehhanismil põhinev omavahend;
- kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetel põhinev statistiline omavahend;
- tubakaaktsiisi ühtlustatud alammääral põhinev omavahend;
- äriühingute aastasel netokäibel põhinev omavahend.

Komisjoni hinnangul tagaksid uued omavahendid eelarve jätkusuutliku rahastamise, sealhulgas Euroopa taastekava „NextGenerationEU“ tagasimaksed.

Lisaks soovib komisjon kohandada ka olemasolevaid omavahendeid. Ettepanekus suurendatakse ringlusse võtmata plastpakendijäätmete omavahendi kogumismäära ja kaotatakse kindlasummalised vähendamised, lõpetatakse käibemaksupõhiste omavahendite baasi piirmäär ja kindlasummalised vähendamised netomaksjatele (Austria, Taani, Saksamaa, Holland, Rootsi) ning vähendatakse tollimaksude kogumiskulude määra 25%-lt 10%-ni. Nende muudatuste tulemusena peaks laekuma EL eelarvesse täiendavalt 14 mld eurot aastas. Lõpetuseks täpsustatakse ettepanekus, et liidu tolliseadustiku kohase e-kaubandusega seotud summad kuuluvad traditsiooniliste omavahendite kategooriasse.

Omavahendite otsuse muutmise õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 311 kolmas lõik, mille kohaselt võib nõukogu pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist „kehtestada uusi omavahendeid või tunnistada kehtetuks mõni olemasolev“. See säte annab õigusliku aluse omavahendite otsuse muutmiseks, et lisada uusi omavahendeid, nagu on kokku lepitud institutsioonidevahelises kokkuleppes. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 311 kolmandas lõigus sätestatud seadusandlikule erimenetlusele võtab nõukogu muudetud otsuse vastu ühehäälselt pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist.

Seisukohad ja seletuskirja koostasid Rahandusministeeriumi fiskaalpoliitika osakonna Euroopa Liidu poliitika talituse juhataja Meelis Meigas (meelis.meigas@fin.ee, tel 58851443), sama talituse nõunikud Karolin Kerro (karolin.kerro@fin.ee, tel 53851416), Taavi Kimmel (taavi.kimmel@fin.ee, tel 58851472) ja Mari Lahtmets (mari.lahtmets@fin.ee, tel 58851430) ning Eesti Alalise Esinduse EL juures eelarvenõunik Karin Kondor-Tabun (Karin.Kondor-Tabun@mfa.ee, tel 58851379), Seisukohad on kooskõlastanud eelarvepoliitika asekancler Sven Kirsipuu (sven.kirsipuu@fin.ee, tel 611 3515).

2. Euroopa Liidu asja sisu

Euroopa Komisjon esitas 16. juulil 2025 EL omavahendite otsuse ettepaneku:

- nõukogu otsuse ettepanek, mis käsitleb Euroopa Liidu omavahendite süsteemi ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus (EL, Euratom) 2020/2053, COM(2025) 574.

EL-i eelarvel on praegu neli omavahendit ehk tuluallikat:

- Tollimaksud moodustavad EL eelarve tulust umbes 13%. Tollimaksud, mida kogutakse impordilt EL-i välispiiril ja mille tulust 75% kantakse EL-i eelarvesse. Tollimaksudest jätavad liikmesriigid kogumiskulude katmiseks endale 25%.

- Käibemaksupõhine omavahend moodustab EL eelarve tulust u 12%. Kõigi liikmesriikide käibemaksupõhise omavahendi baasi suhtes kohaldatakse ühtset 0,3% sissenõudmismäära.
- Ringlusse võtmata plastpakendijäätmetel põhinev omavahend, mis on kasutusel alates 2021. aastast, on EL eelarves umbes 4%. Liikmesriigid maksavad praegu ühe kilogrammi ringlusse võtmata plastpakendijäätmete kohta 0,80 eurot aastas. Vähem jõukate liikmesriikide (sh Eesti) suhtes kohaldatakse kindlasummalist vähendust.
- Kogurahvatulul (RKT) põhinev täiendav omavahend, mis on jätkuvalt peamine EL-i eelarve rahastamise allikas, moodustades EL eelarve tulust umbes 64%. Ülaltoodud omavahenditest saadav tulu ja eelarvemahu vahelise summa maksavad liikmesriigid EL eelarvesse proportsionaalselt vastavalt oma RKT osakaalule kogu EL-i RKT-st.

Ettepaneku taust

2020. aastal leppisid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon, kokku järgmises: „*Euroopa Liidu taasterahastu tagasimaksmisega seotud kulud liidu eelarvest ei tohiks põhjendamatult vähendada mitmeaastase finantsraamistiku kohaste programmide kulusid ega investeerimisvahendite summat. Samuti on soovitatav leevendada RKT-l põhineva omavahendi suurenemise mõju liikmesriikidele.*“ Sellest tulenevalt otsustati, et „*selleks, et tagasimaksete kava oleks usaldusväärsem ja jätkusuutlikum, püüavad institutsioonid võtta kasutusele piisavad uued omavahendid, et katta tagasimaksetega seotud eeldatavatele kuludele vastav summa. Kooskõlas kõikehaaravuse põhimõttega ei tähenda see ühegi konkreetse omavahendi sihtotstarbelist kasutamist või eraldamist konkreetse kululiigi katmiseks.*“

2025. aasta juulis pakkus komisjon järgmise pikaajalise EL-i eelarve jaoks välja viis uut tuluallikat, mida rahastatakse heitkoguste kauplemise süsteemi tulust, piiril kohaldatava süsinikdioksiidi kohandusmeetme tulust, tubakaaktsiisi ühtlustatud alammäärade kohaselt kogutud tulust, kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete tulust ning üle 100 miljoni eurose käibega äriühingute maksetest EL eelarvesse. Lisaks soovib komisjon muuta seniseid omavahendeid.

Heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumise tulul põhinev uus omavahend

Heitkogustega kauplemise süsteemil (HKS) põhinev omavahend on seotud liidu kliimaeesmärkidega ja sellel on komisjoni hinnangul märkimisväärne tulupotentsiaal. HKS-i enampakkumistulust soovitakse suunata 30% EL eelarvesse. Komisjoni mõjuanalüüs näitab, et tegemist on regressiivse omavahendiga, mis tooks kaasa eelkõige vähem jõukate liikmesriikide sissetulude kasvu EL eelarvesse. Komisjoni hinnangul peaks HKS-i omavahend andma EL eelarvesse 10,8 mld eurot aastas, Eesti osamakse selles oleks tunduvalt suurem kui sama summa liikmesriikide RKT põhiselts maksmise korral. Lisaks otsustas komisjon (erinevalt 2023.a esitatud ettepanekust) uuesti keskenduda ainult tulule juba olemas olevast heitkogustega kauplemise süsteemist (HKS1) ja jätta omavahendite hulgast välja uue, hoonete ja maanteetranspordi heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS2) tulu.

HKS-il põhinev omavahend sisaldab osa tulust, mis on saadud heitekvootide enampakkumisest direktiivi 2003/87/EÜ kohaldamisala sektorites. Direktiivi 2003/87/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/842 kohaselt võivad liikmesriigid otsustada mitte panna enampakkumisele osa direktiivis 2003/87/EÜ kindlaks määratud heitkoguse ühikute üldkogusest või lasta need üle kanda ja panna enampakkumisele kõnealuse direktiiviga loodud Moderniseerimisfondi jaoks. Ka neid saastekvoote tuleks kasutada heitkogustega kauplemise

süsteemil põhineva omavahendi arvutamiseks. Asjakohane on arvestusest välja jätta heitesaastekvoodid, mis on viidatud direktiiviga ette nähtud Moderniseerimisfondi esialgseks rahastamiseks ning Innovatsioonifondi jaoks.

Piiril kohaldatava süsinikdioksiidi kohandusmehhanismil põhinev uus omavahend

Piiril kohaldatav süsinikdioksiidi kohandusmehhanism on HKS-i välismõõtmeks, millega tagatakse kolmandates riikides toodetud ja EL-i imporditavates kohandusmehhanismi sektorite kaupades sisalduva süsinikdioksiidi EL HKS-iga võrdväärne hinnastamine. Kuna tegemist on EL kliimapolitika rakendamiseks vajaliku meetmega, siis on sellest saadava tulu osa EL eelarvesse suunamine põhjendatud. Sellest tuluallikast oodatakse jooksevhindades arvestatuna EL-i eelarvesse ligikaudu 1,5 miljardit eurot aastas.

Kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetel põhinev uus statistiline omavahend

Keskonnapolitika eesmärkide saavutamiseks ja EL-i strateegilise autonoomia tugevdamiseks kriitilise tähtsusega toorainete valdkonnas peaks EL-i eelarve omavahend ergutama elektroonikajäätmete kogumist ja ringlussevõttu. Liikmesriikide kogumata elektroonikajäätmetel põhineva uue omavahendi rakendamine hoogustaks jäätmete vähendamist ja kogumissüsteemide ning ringlussevõtu arengut. Komisjoni elektroonikajäätmete omavahendi ettepanek põhineb olemasolevatel statistilistel andmetel, mida liikmesriigid esitavad Eurostatile, ja maksemääraks nähakse ette 2 eurot kogumata elektroonikajäätmete kilogrammi kohta. Kogumata elektroonikajäätmete põhise omavahendi taseme säilitamiseks teeb komisjon ettepaneku kohandada seda automaatselt igal aastal inflatsiooniga. Sellest tuluallikast oodatakse EL-i eelarvesse ligikaudu 16,9 miljardit eurot aastas.

Tubakaaktsiisi ühtlustatud alamääril põhinev uus omavahend

Tubakaaktsiisi põhine omavahend toetaks EL-i tervishoiupoliitika eesmärke ja käsitleks teatavate tubakatoodete piiriülese kaubanduse küsimust, mida praegu põhjustab liikmesriikide aktsiisimäärade erinevus. Tubakaaktsiisi omavahendi ettepanek on seotud tubakatoodele kohaldatava aktsiisi direktiivi muutmise ettepanekuga, mille eesmärk on suurendada aktsiiside alammäärasid ja laiendada direktiivi kohaldamisala uutele tubakatoodele. Tubakaaktsiisi põhine omavahend ei sõltu siiski tubakatoodele kohaldatava aktsiisi direktiivi vastuvõtmisest. Kõikide liikmesriikide suhtes kohaldataks 15% sissenõudmismäär tulule, mis saadakse tarbimisse lubatud tubakatoodete ja tubakaga seotud toodete ühtlustatud alammäärade rakendamisest. Sellest tuluallikast oodatakse 2028. aasta seisuga EL-i eelarvesse ligikaudu 12,6 miljardit eurot aastas.

Äriühingute aastasel netokäibel põhinev uus omavahend

Euroopa ettevõtluse omavahendi eesmärk on tagada, et maailma suurimal, enam kui 450 miljoni tarbijaga ühtsel turul tegutsev ettevõtlussektor panustab EL-i eelarve rahastamisse. Omavahendit tuleks kohaldada äriühingute suhtes, kes on liidu maksuresidendid ja kelle aastane netokäive ületab 100 000 000 eurot. Samuti tuleks peksid seda ettevõtluse omavahendit maksuma kolmanda riigi maksuresidendist üksuste liikmesriigis asuvad püsivad tegevuskohad. Viimaste puhul arvestatakse ainult püsiva tegevuskoha netokäivet, sõltumata kogu äriühingu käibest mujal. Kohaldamisalast jäetakse välja üksused, kes oma olemuselt ei tegele tulu teenimisega, näiteks valitsusüksused (v.a riigi osalusega ettevõtted),

rahvusvahelised organisatsioonid ja mittetulundusühendused. „Netokäive” on selles kontekstis tulu, mis on saadud toodete müügist ja teenuste osutamisest ning millest on maha arvatud müügiallahindlused ning käibemaks ja muud käibega otseselt seotud maksud, vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2013/34/EL.

Komisjoni ettepaneku kohaselt rakendatakse ettevõtluse netokäibe põhist omavahendit iga-aastase kindlasummalise maksena, kusjuures suurem netokäive tähendab suuremat osalust vastavalt astmelisele süsteemile. Netokäibe kasutamine annab võimaluse tugineda standardsetele ja võrreldavatele ettevõtete andmetele ning 100 000 000 euro suurune künnis tagab, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted jäävad kohaldamisalast välja. Sellest tuluallikast oodatakse 2028. aasta seisuga EL-i eelarvesse ligikaudu 7,6 miljardit eurot aastas.

Kohandused olemasolevatele omavahenditele

Komisjoni ettepanekuga kohandatakse sihipäraselt ka olemasolevaid omavahendeid, et säilitada EL-i eelarve tulubaas. Ringlusse võtmata plastpakendijäätmetel põhineva omavahendi sissenõudmismääraks kehtestati praeguse pikaajalise eelarve alguses kindel summa 0,8 eurot/kg/a. Inflatsioon on aga vähendanud sellest omavahendist saadava tulu tegelikku väärtust. Seetõttu teeb komisjon ettepaneku tõsta sissenõudmismäär 2028. aastal tasemele 1 eurot kilogrammi kohta ning kohandada seda edaspidi automaatselt igal aastal inflatsiooniga. Lisaks teeb komisjon ettepaneku vähendada kehtiv tollimaksu kogumiskulude määr 25%-lt 10%-ni. Komisjon täpsustab ettepanekus ka, et EL tolliseadustiku kohaselt kuuluvad e-kaubandusega seotud summad nüüd traditsiooniliste omavahendite kategooriasse.

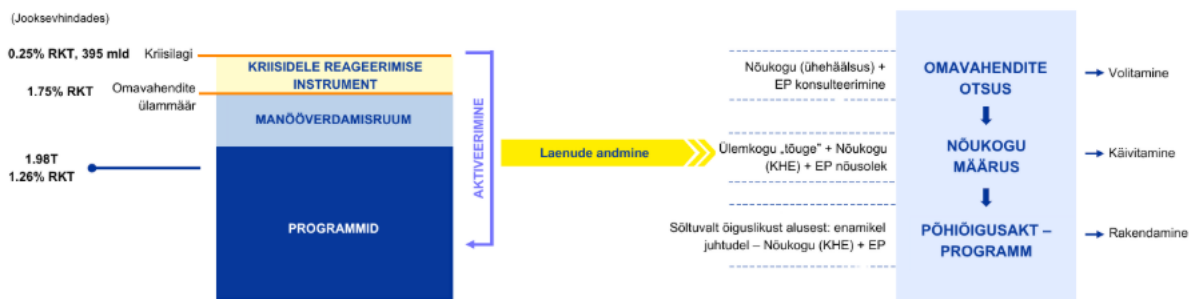
Omavahendite süsteemi parema läbipaistvuse tagamiseks teeb komisjon ettepaneku tühistada käibemaksupõhise omavahendi baasi ülemmäär ning ringlusse võtmata plastpakendijäätmetel põhineva omavahendi ja kogurahvatulul põhineva omavahendi kindlasummalsed vähendamised.

Omavahendite ülemmäär ja uus erakorraline kriisimehhanism

Praegu kehtiva omavahendite otsuse kohaselt on maksete ülemmääraks 1,40% RKT-st. Tingimuslikud kohustused, nagu Euroopa finantsstabiilsusmehhanism EFSM, eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA), Ukraina laenu (makrofinantsabi MFA+, Ukraine rahastu jne), kuuluvad samuti ülemmäära alla. Euroopa taasterahastu NGEU ei kuulu 2021-2027 MFF-i kogumahtu ning seda katab eraldi 0,6% ajutine ülemmäär.

2025. aasta juulis esitatud omavahendite otsuse ettepaneku kohaselt tõstetakse maksete ülemmäär 1,75%-ni RKT-st. See peab katma kõik kulud, sh paindlikkuse instrumendi, Ukraina toetuse ja muu finantsabi. Ettepanekuga loodaks ka uus erakorraline kriisimehhanism: kriisioludes saaks komisjon ELi nimel võtta laenu kuni 0,25% EL RKTst ja seda liikmesriikidele edasi laenata. Kriisimehhanismi kasutamiseks peab nõukogu konsulteerima Euroopa Parlamendiga, pärast mida võtab ta vastu määruse ELi toimimise lepingu artikli 311 neljandas lõigus sätestatud menetluse kohaselt. Nõukogu määrus sätestab laenude suuruse ja tagasimaksmise korra. Laenatud vahendid, mida kasutatakse liikmesriikidele laenude andmiseks, makstakse tagasi laene saanud liikmesriikidelt poolt. See võimaldab ühtlasi EL-il hoida teiste rahastusprogrammide vahendid puutumatuna.

Erakorraline kriisimehhanism järgmises MFF-is

*KHE - kvalifitseeritud hääleteenamus

3. Mõjuanalüüs

EL eelarve omavahendeid kogutakse nii palju, kui on vaja kokku lepitud EL eelarve kulude katmiseks. Kuna tollimaksude, käibemaksubaasi ja ringlusse võtmata plastpakendijäätmete omavahenditest kogutakse vaid umbes 30% eelarvemahu katmiseks vajalikest vahenditest, siis ülejäänud osa vajalikust eelarvemahust maksavad liikmesriigid RKT-osakaalu põhiselt ehk vastavalt riigi jõukusele. Ettepaneku kohased uued omavahendid annavad komisjoni eelhindangu kohaselt eelarvesse täiendavalt 65,4 miljardit tulu aastas, mis võimaldab RKT-põhise eelarve osa jätta samaks kui 2021-2027 eelarveperioodil. Kui uutes omavahendites ei saavutata kokkulepet või saavutatakse see ainult mõne uue omavahendis kohta, siis suurenevad vastavas summas riikide RKT-põhised osamaksed. Seetõttu on asjakohane võrrelda liikmesriikide osamaksete proportsionaalset jaotust EL eelarvesse kavandatud uute omavahendite summade ja sama suurte RKT-põhise omavahendi summade korral, kuna ilma täiendavate omavahenditeta kogutaks vajalik eelarvetulu kokku RKT-põhiselt.

Heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi enampakkumistulul põhinev omavahend

HKS-i tuludel põhinevas omavahendis on Eesti osakaal HKS-i kogutulul 0,85%, samas kui Eesti osakaal EL-i RKT-s on 0,22%. Seega maksaks Eesti HKS-i põhise omavahendi korral EL eelarvesse 478 miljonit eurot ehk peaaegu neli korda rohkem võrreldes RKT-põhise osamaksega, milleks oleks 166 miljonit.

HKS-i-põhine omavahend on regressiivne, see tähendab, et paljud vähem jõukad liikmesriigid, sh Eesti, maksaksid selle alusel EL eelarvesse rohkem kui siis, kui need riigid maksaksid sama summa RKT-põhiselt. Samuti ei tasakaalusta Eesti jaoks regressiivset mõju teised uute omavahendite ettepanekud, kuna ka neil on regressiivne mõju. Suure regressiivse mõju vähendamiseks on oluline, et HKS-põhise omavahendi ettepanekusse lisatakse regressiivsust piisavalt leevendav solidaarsusmehhanism. Samuti vähendaks HKS-i enampakkumistulust 30% suunamine EL eelarvesse oluliselt liikmesriikide eelarves vahendeid kliima- ja energiametmete rahastamiseks.

Piiril kohaldatava süsinikdioksiidi kohandusmehhanismi põhine omavahend

CO₂ kohandusmehhanismi omavahendi kogumahu on Eesti osakaal 0,17%, samas kui Eesti osakaal EL-i RKT-s on 0,22%. Seega väheneks RKT-põhise osakaalu alusel Eesti panus 5 miljoni euro võrra. Antud omavahend on komisjoni ettepanekus ainus uus omavahend, mis ei oleks Eesti jaoks regressiivne võrreldes RKT-põhise sissemaksega.

Piiril kohaldatava CO₂ kohandusmehhanismi omavahend annab EL eelarvesse 1,5 miljardit eurot aastas (2025. aasta hindades), mis on märkimisväärselt väiksem võrreldes teiste omavahenditega. Lisaks sõltub tulu suurus mitmest tegurist, sh CO₂ kohandusmehhanismiga hõlmatud toodete impordimaht, CO₂ hind, CO₂ hinnastamine kolmandates riikides. Seetõttu on keeruline prognoosida pikaajaliselt CO₂ kohaldamismehhanismist saadavat tulu eelarvesse. Samuti on tegemist väheneva tulu allikaga, kuna kolmandad riigid hakkavad järjest enam CO₂ hinnastama ja seega nende tootjad kohandusmehhanismi vähem maksma.

Samas tagatakse CO₂ kohandusmehhanismiga, et EL-i suunatud impordi suhtes kohaldatakse CO₂ hinnastamist, mis on samaväärne kui samade kaupade tootmisel EL-is. Tegemist on ainukese uue omavahendiga ettepanekus, mille aluseks on EL õigusaktiga kehtestatud tulubaas.

Kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetel põhinev uus statistiline omavahend

Kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetel põhinev uus statistiline omavahend peaks komisjoni hinnangul tooma eelarvesse ligikaudu 16,9 miljardit eurot aastas. Eesti osakaal oleks EL-i elektroonikajäätmete omavahendi kogusummas 0,25%, samas kui Eesti osakaal EL-i RKT-põhises omavahendis on 0,22%. Seega maksaks Eesti elektroonikajäätmete omavahendi korral EL-i eelarvesse 34 miljonit rohkem (kokku 294 miljonit eurot) kui RKT-põhise omavahendi korral, mille osamakse oleks 260 miljonit eurot.

Kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetel põhineva omavahendi kehtiv statistiliste andmete kogumise meetodika ei taga liikmesriikide vahel õiglast koormuse jaotust. Meetodika ei arvesta seadmete erinevaid elutsükleid, kuigi kasutusiga võib olenevalt seadme liigist ja kvaliteedist oluliselt erineda. See võib seada ebaausasse olukorda liikmesriigid, kus edendatakse seadmete pikemat kasutusaega, kuna selliste kauem kasutatavate seadmete jäätmetena kogumine ei kajastu lühiajalise jäätmetestatistika andmetes. Seetõttu võib tekkida eksitav mulje, et eesmärke ei täideta, kuigi tegelikult on rakendatud keskkonnasäästlike meetmeid.

Teiseks probleemiks antud omavahendi puhul on statistiliste andmete kättesaadavus, kvaliteet ja võrreldavus liikmesriikide lõikes. Andmete erinevus võib viia olukorrani, kus liikmesriikide tegelik panus ei kajastu neis võrreldavalt ning sellest tulenevalt võivad mõned riigid maksta nende andmete põhised omavahendina kas rohkem või vähem, kui neil võrreldavate andmete korral maksta tuleks. Komisjon on samuti tunnistanud, et praeguste andmete kasutusega kaasnevad mitmed väljakutsed ja piirangud ning et andmete kvaliteedi ja võrreldavuse parandamine on alles pooleli, seetõttu ei pruugi kehtiv meetodika (vähemalt esimestel aastatel, kuni seda uuendatakse) tagada liikmesriikide ülest võrdset kohtlemist.

Lisaks toob elektroonikajäätmetel põhineva omavahendi rakendamine kaasa täiendava halduskoormuse nii liikmesriikidele kui ka komisjonile, eeskätt seoses andmete kogumise, kontrollimise ja aruandlusega, see võib omakorda vähendada omavahendi fiskaalset tõhusust.

Kokkuvõttes: kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetel põhineva omavahendi tarvis vajalikud statistilised andmed ei ole piisavalt kvaliteetsed ning nende saamiseks ei ole veel EL tasemel ühtlustatud ja kontrollitud meetodeid. Seetõttu ei saa nõustuda komisjoni väitega, et pakutav omavahend sobiks õiglaseks liikmesriikidele rahaliste kohustuste jaotuse aluseks.

Tubakatoodete aktsiisi ühtlustatud alammääradel põhinev omavahend

Tubakatoodete aktsiisi alammääral põhinev uus omavahend (TEDOR²) peaks komisjoni hinnangul tooma eelarvesse ligikaudu 12,6 miljardit eurot aastas. Eesti osakaal selles oleks 74 miljonit eurot suurem (kokku 268 miljonit eurot) kui on Eesti osakaal EL RKT-põhise omavahendi korral, milleks oleks 194 miljonit eurot.

Tubakaaktsiisi alammääral põhineva omavahendi puhul võib õiglast osamaksete jaotust mõjutada salaturu osakaalu erinevus, mis mõjutab maksulaekumisi. Kui salaturg on liikmesriigis suur, võib see viia olukorrani, kus aktsiisi makstakse vähem, kui tegelikkuses tuleks maksta, samas kui parema maksukuulekusega ja väiksema salaturuga liikmesriikide maksukoormus suureneb. Salaturu ulatuse täpne hindamine on keeruline ning sageli hinnanguline, seetõttu ei pruugi liikmesriikide tegelik osalus selle omavahendi jaotuses täpselt kajastuda.

Tubakaaktsiisi alammääral põhineva omavahendi rakendamist ei saa põhjendada väitega, et piiriülese ostlemise takistamine aitaks konkurentsi tasakaalustada. Piiriülese ostlemise ulatuse hindamine on keeruline ja sageli hinnanguline, seetõttu ei pruugi liikmesriikide tegelik olukord õigesti kajastuda ega tagada õiglast koormuse jaotust.

Tubakaaktsiisi alammääral põhinev uus omavahend sõltub olulisel määral tubakatoodete aktsiisi direktiivi uuendamisest. Kui uus tubakadirektiiv ei jõustu 2028. aastaks, jäävad kehtima senised alammäärad ja sellest tulenevalt ei laekuks kavandatud mahus EL-i eelarvesse tubakaaktsiisi omavahendite tulu.

Kuigi TEDOR on esitatud kui rahvatervist EL tasandil toetav meede, võib selle tegelik mõju olla vastuoluline. Kui riigid peavad osa oma tubakaaktsiisist loovutama EL-i eelarvesse, võib see vähendada nende võimalusi rahastada kohalikke ennetus- ja terviseprogramme. Samuti võib tekkida olukord, kus riigid tõstavad aktsiise mitte rahvatervise, vaid EL-i eelarve osamaksete katteks. Lisaks on rahvatervise meetmete rahastamine juba kajastatud Euroopa Konkurentsivõime Fondi tervis, biotehnoloogia, põllumajandus ja bioökonoomia valdkonnas.

Tubakaaktsiisi omavahendi kaudu suunatakse osa liikmesriikide maksutulust otse EL eelarvesse, mis vähendab riikide enda käsutuses olev rahalist ressursi. See võib tekitada pingeid riikide eelarve koostamisel, eriti kui tubakaaktsiisist laekuv tulu on seni olnud oluline osa eelarve rahastamisest.

Euroopa ettevõtluse ehk äriühingute aastal netokäibel põhinev uus omavahend

² Tobacco Excise Duty Own Resource

Äriühingute aastasel netokäibel põhinev uus omavahend (CORE³) peaks komisjoni hinnangul tooma eelarvesse ligikaudu 7,6 miljardit eurot aastas. Eestis on omavahendi kohaldamisalasse kuuluvaid äriühinguid 2025.a novembri seisuga 106. Neist on kõige rohkem äriühinguid aastase netokäibega vahemikus 100-250 miljonit eurot - neid on kokku 74. Järgmisesse netokäibe vahemikku, 250-500 miljonit eurot, kuulub 18 äriühingut. Netokäibega 500-750 miljonit eurot tegutseb 10 äriühingut. Kõige suurema netokäibega, üle 750 miljoni euro, on vaid 4 ettevõtet. Eesti osakaal ettevõtluse netokäibe põhise omavahendi EL-i kogusummas on suurem kui oleks Eesti osakaal samasummalises eelarvemahus RKT-põhise osamakse korral: Eesti osakaal uue omavahendi EL-i kogusummas oleks 0,27% ehk 142 miljonit eurot, samas kui Eesti osakaal oleks sama eelarvemahu RKT-põhiselt katmise korral 0,22% ehk 117 miljonit eurot.

Ettevõtluse omavahendi aluseks on äriühingute aastane netokäive ja mitte tegevuskasum. Netokäive ei pruugi kajastada äriühingu tegelikku maksevõimet, mis seaks ebasoodsasse olukorda äriühingud, kelle kulud on suured või kes tegutsevad ajutiselt kahjumis, näiteks majanduskriisi või muude väliste tegurite tõttu. Käive ei ole alati usaldusväärne näitaja äriühingute tugevuse ega jätkusuutlikkuse kohta, mistõttu võib tekkida ebaõiglane maksukoormus.

Teiseks probleemiks antud omavahendi juures on astmeline süsteem. See ei oleks õiglane äriühingute suhtes, kelle käive jääb piirmäärade lähedale. Näiteks 99,9 miljoni eurose käibega ettevõtte ei maksa midagi, kuid 100 miljoni eurose käibega ettevõtte peab tasuma juba täismäära. Selline järsk üleminek võib põhjustada ebaoproportsionaalse maksukoormuse ning luua ebavõrdsed konkurentsitingimused üksteisele sarnase käibemahuga äriühingutele.

Lisaks suurendaks omavahend ka üldiselt äriühingute maksukoormust, see omakorda vähendab lühiajalist investeerimisatraktiivsust ja kasvatab survet tootmiskuludele. See loob olukorra, kus äriühingute konkurentsivõime väheneb. Arvestades, et EL-is on konkurentsivõime suurendamine võtmetähtsusega, on oluline, et omavahendi kujundamisel tagataks õiglane maksustamine, välditaks topeltemaksustamist ning säiliks Euroopa majanduskeskkonna stabiilsus ja prognoositavus.

Samuti tuleb ettevõtluse omavahendi puhul käsitleda selle mõju riikide maksusuveräänsusele. Kuigi komisjon rõhutab, et tegemist on tasuga, mitte maksuga, sisaldab ettepanek siiski maksustamise elemente. See toob ettevõtetele täiendavaid kohustusi ning võib mõjutada liikmesriikide maksusüsteemide toimimist, mis seab küsimuse alla, kas selline lähenemine on kooskõlas aluslepingutes sätestatud pädevuse jaotusega maksupoliitika valdkonnas.

Ettevõtluse omavahendit peaksid ettepaneku kohaselt koguma liikmesriigid äriühingutelt otse, mille kohta koostab Euroopa Komisjon rakendusmääruse. Seetõttu on keeruline hinnata, kuidas mõjutab äriühingutele tasu kehtestamine riikide maksusüsteeme, mõju üksikute liikmesriikide ettevõtluskeskkonnale ja mõju Euroopa Liidu kui terviku ettevõtluse investeeringute koha atraktiivsusele. Kuigi ettevõtluse omavahend on ettepanekus ainult 0,1% netokäibest, mis ei tohiks märkimisväärselt konkurentsivõimet vähendada, siis on tegemist olulise sõnumiga, mis võib halvendada ettevõtluskeskkonna atraktiivsust. Samuti kaasneb tasu kogumisega äriühingutele ja riikidele halduskoormus, mida on keeruline hinnata, sealhulgas võimalike juriidiliste vaidluste tõttu, mis võivad tekkida õiguskindlusega seotud küsimuste tõttu.

³ Corporate Resource for Europe

Olemasolevate omavahendite tulu suurendavad muudatused

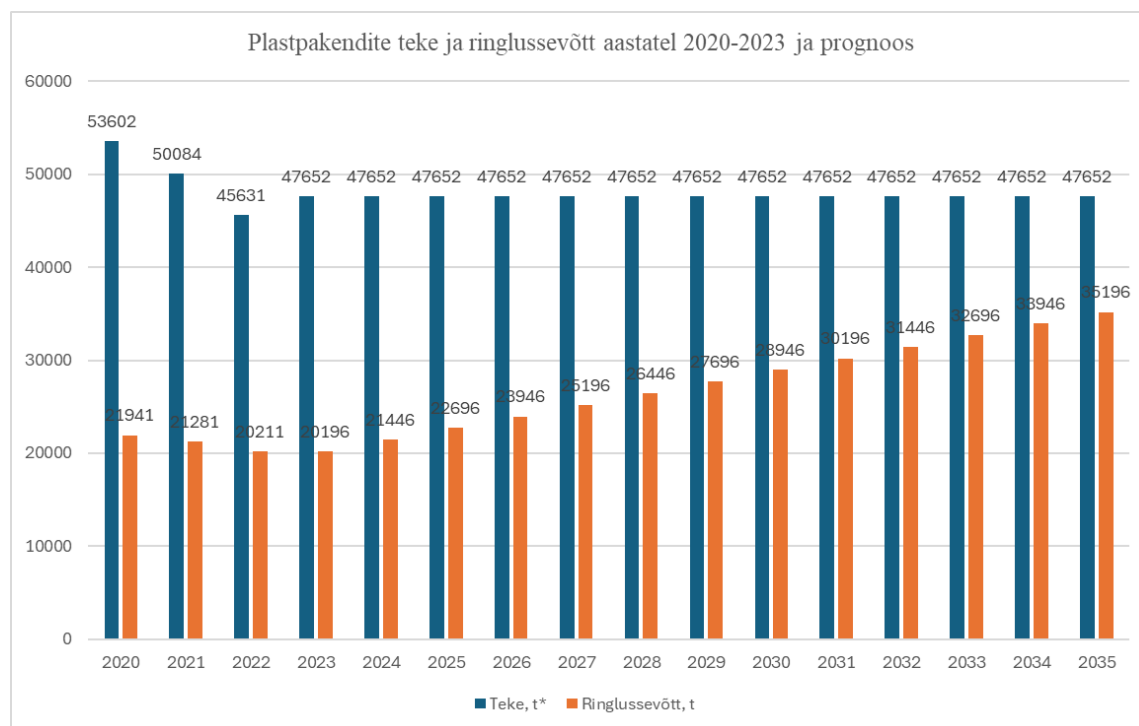
Kindlasummalised sissemaksete vähendused riikidele, kelle sissemaksed ületavad märkimisväärselt toetusi

Kehtiv Euroopa Liidu omavahendite otsus määrab, et osade liikmesriikide eelarve RKT-põhiseid osamakseid vähendatakse kindlasummalises mahus. Selliseid kindlasummalisi vähendusi nimetatakse *rebattideks* ja eesmärgiks on tasakaalustada riikide suhteliselt suuremaid netopanuseid. Viis liikmesriiki saavad järgmistes summades iga-aastase kindlasummalise vähendused: Austria 565, Taani 377, Saksamaa 3700, Holland 1900 ja Rootsi 1100 miljonit eurot aastas. Need summad on määratud 2020. aasta hindades ja neid kohandatakse igal aastal inflatsiooniga.

Rebattide kaotamise korral panustaksid kõik liikmesriigid EL eelarvesse ühtse ja läbipaistvama süsteemi alusel. Nende *rebattide* eesmärk oli vähendada nende riikide suhtelist koormust, kuid samas tekitas see olukorra, kus teised riigid, s.h Eesti, peavad maksma jõukamate riikidega võrreldes proportsionaalselt suurema osamakse. Näiteks maksab Eesti perioodil 2021-2027 kindlasummaliste vähenduste tõttu ligikaudu 118 miljonit eurot rohkem EL eelarvesse. Seega *rebattide* tagasilükkamine Euroopa Ülemkogu läbirääkimistel muudaks Eesti eelarvepanuse õiglasemaks ja proportsionaalsemaks võrreldes eespool nimetatud suure negatiivse netopositsiooniga riikidega.

Ringlusse võtmata plastipakendijäätmete omavahend

Alates 2021. aastast võeti uue tuluallikana kasutusele ringlusse võtmata plastipakendijäätmetel põhinev makse. Plastipakendijäätmetel põhineva omavahendi eesmärk on vähendada plastipakendijäätmete kogust ning soodustada nende ringlussevõttu.

Allikas: Eesti Kliimaministeerium

Jooniselt on näha, et plastpakendijäätmete teke on järk-järgult vähenenud, samas on selle vähenemise tendents märgatav juba alates 2018. aastast. Samal ajal on ringlussevõtu tase viimastel aastatel veidi langenud, mis viitab sellele, et omavahendi mõju ringlussevõtu ergutamisel on olnud piiratud.

Lisaks võib selle kehtiva omavahendi kindlasummaliste vähenduste kaotamine tekitada ebaproportsionaalset koormust väiksematele ja madalama RKT-ga riikidele (sh Eesti). Näiteks Eesti maksaks ettepaneku kohase muudatuse korral aastas ligikaudu 6 miljonit eurot rohkem, mis tähendab kogu perioodi jooksul umbes 42 miljoni euro suurust lisakulu. Väikese turu ja piiratud võimsuste tõttu on raskem ringlussevõttu arendada ning tagada seejuures süsteemi õigluse, finantsilise tasakaalu ning EL-i ühtsuse.

Samuti teeb komisjon ettepaneku suurendada ringlusse võtmata plastpakendijäätmete põhise omavahendi tasu 0,80 eurolt 1 euronni aastas alates 2028. aastast ning korrigeerida seda edaspidi inflatsiooniga, kuna see seab täiendava surve ettevõtetele, kes peavad tegema 2030. aastaks suuri investeringuid EL õigusega kooskõla saavutamiseks. Lisaks on probleeme statistiliste andmete kvaliteediga, mis tuleks lahendada enne omavahendi sissenõudmismäära tõstmist.

Tollimaksud

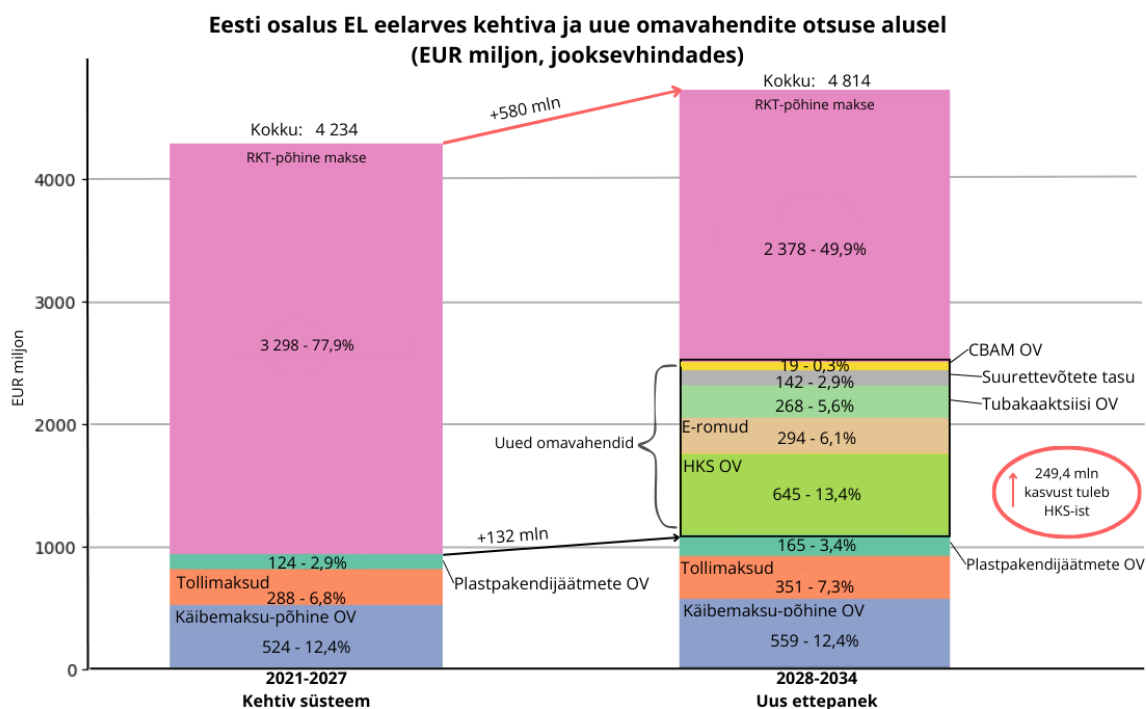
Liikmesriikidele jäetav osa traditsiooniliste omavahendite (tollimaksude) kogumiskulude katteks vähendatakse ettepanekuga seniselt 25%-lt 10%-le. Ettepanek mõjutaks eelkõige Belgia ja Hollandit, kuna nende sadamates kogutakse suur osa EL-i tollituludest. Eesti nõustub komisjoni hinnanguga, et tegelikud kogumiskulud on suurusjärgus 10% kogutud tollimaksudes ja tollimenetluste digitaliseerimine toetab kulude vähenemist. Eestis on tollikoormus võrreldes paljude teiste liikmesriikidega väiksem, seetõttu ei mõjuta kogumiskulude määra vähendamine meie sissetulekut oluliselt.

Käibemaksu ülemmäär

Käibemaksupõhise omavahendi puhul kehtib praegu mitmele liikmesriigile sissenõudmise aluseks oleva ühtse käibemaksubaasi piiramine sõltuvalt aastast 50-55%-ga. Kavandatav muudatus näeb ette selle ülemmäära kaotamist, eesmärgiga suurendada süsteemi läbipaistvust ja õiglust. Samas võib käibemaksu ülemmäära kaotamine suurendada regressiivsust, kuna käibemaks moodustab suurema osa vähem jõukate riikide sisemajanduse kogutoodangust, mistõttu on nende riikide panus suhteliselt suurem. Komisjoni detailsema selgituse kohaselt kaotaks sissenõudmismäära aluseks oleva käibemaksubaasi piirmäära kaotamisest kõige enam Luksemburg, kellele prognoositakse keskmiselt 62 miljonit eurot täiendavat kulu aastas. Eestile prognoositakse 4,4 miljonit eurot täiendavat kulu aastas. Samas on komisjon seisukohal, et süsteemi lihtsustamine ja läbipaistvus kaaluvad regressiivsuse suurenemise riski üles. Eesti jaoks on oluline käibemaksubaasi ülemmäära säilitamine, et mitte suurendada käibemaksupõhise omavahendi regressiivsust.

Uute omavahendite kogumõju

Komisjoni ettepaneku kohaselt suureneks Eesti makse EL eelarvesse võrreldes praegu kehtiva RKT-põhise süsteemiga. Kõik uued omavahendid on Eesti suhtes regressiivse mõjuga, v.a piiril kohaldatav süsinikdioksiidi kohandusmehhanism. Seetõttu maksaks Eesti uue omavahendite kehtestamise korral kogu eelarveperioodi jooksul EL eelarvesse 4 814 miljonit eurot. RKT-põhiste sissemaksete alusel oleks vastav summa sama eelarve kogumahu korral 4 234 miljonit eurot. Seega suureneksid uute omavahendite kasutulevõtuga aastatel 2028–2034 Eesti maksed EL-i eelarvesse ligikaudu 13,7% ehk 580 miljoni euro võrra.

4. Valitsuse seisukohtade selgitused

4.1 Eesti toetab Euroopa Liidu eelarve omavahendite süsteemi, mis oleks võimalikult õiglane, stabiilne ja lihtne. Peame oluliseks, et uutel omavahenditel oleks selge lisandväärtus võrreldes kogurahvatulul põhineva omavahendiga, et tagada koormuse õiglane jaotus liikmesriikide vahel.

Euroopa taastekava „NextGenerationEU“ laenu 168 miljardi euro mahus tagasi maksmiseks aastatel 2028-2034 vajalike täiendavate vahendite saamiseks ei ole vajalik tingimata kehtestada uusi omavahendeid. Selle asemel võib kasutada eelarvele vajalikus mahus kogurahvatulul (RKT) põhinevat omavahendit, mis on õiglasem, stabiilsem ja lihtsam. RKT-l põhinev omavahend kajastab kõige täpsemalt liikmesriikide majanduslikku jõukust ning suutlikkust panustada EL eelarvesse. RKT-l põhineva omavahendi kaudu maksavad liikmesriigid omavahenditest puudujääva summa ulatuses juurde, see on viimastel aastatel olnud suurusjärgus 70% kogu EL eelarve tuludest. Leiame, et meie prioriteetide saavutamiseks EL eelarve kogumahu suurendamisel võib RKT-põhine juurdemakse olla praegusest suuremgi, seetõttu ei ole täiendavate omavahendite kasutuselevõtt tingimata vajalik. Suurte netomaksjate riikide huvi on aga RKT-põhise omavahendi osakaalu EL eelarve rahastamisel vähendada, eelkõige seoses taasterahastu NGEU võla tagasimaksete katmisega, et vältida liikmesriikide eelarvete liigset koormamist.

4.2 Leiaime, et komisjoni uute omavahendite ettepanek tervikuna ei ole õiglane ja tasakaalus, sest uued omavahendid ei ole põhjendatud Euroopa Liidu ühiste poliitiliste eesmärkide saavutamiseks ning suurendavad ebaproportsionaalselt rohkem vähem jõukate riikide (sh Eesti) eelarvemakseid.

Eesti seisukoht tugineb põhimõttele, et EL-i eelarve rahastamine peab olema õiglane, stabiilne ja lihtne. Ettepanekus esitatud uued omavahendid, näiteks heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi, äriühingute tasu või tubakaaktsiisi põhine omavahend, ei paku sisulist lisandväärtust võrreldes praegu kasutusel oleva RKT-põhise sissemaksega. Need ei paranda eelarve prognoositavust ega vähenda liikmesriikide halduskoormust, vaid võivad vastupidi suurendada liikmesriikide vahelist ebavõrdsust ning tuua kaasa täiendavat keerukust. Seetõttu ei toeta Eesti eelnimetatud uusi omavahendeid esitatud ettepanekus.

4.3 Eesti toetab omavahendite ülemmäärat tõstmist 1,75%-ni, et tagada Euroopa Liidu eelarve piisav rahastamine ja paindlikkus uuteks väljakutseteks.

Praegune omavahendite ülemmäär 1,40% RKT-st ei oleks järgmise eelarveperioodi kontekstis piisav, et katta kõik MFF-i eelarveperioodi kulud ja tingimuslikud kohustused. Seetõttu on Euroopa Komisjon teinud ettepaneku tõsta ülemmäär 1,75%-ni, et tagada EL-i eelarve piisav rahastamine ja paindlikkus kriisidele reageerimiseks, sest ilma kõrgema ülemmäärata ei ole võimalik rahastada suuremat eelarvet ega täita uusi poliitilisi prioriteete.

4.4 Toetame piiril kohaldatava süsinikdioksiidi piirikohandusmehhanismil põhineva omavahendi kehtestamist ja 75% suunamist Euroopa Liidu eelarvesse, kuna see vähendab koormust riikide eelarvetele. Lisaks on kohandusmehhanism kliimapoliitiline instrument, mis suurendab oluliselt kasvuhoonegaaside heite hinnastamist väljaspool Euroopa Liitu ja heitkogustega kauplemise süsteemist saadavat eelarvetulu liikmesriikidele.

Euroopa Komisjoni esitatud omavahendite pakett on ettepanek suunata 75% süsiniku piirikohandusmeetme nn kasvuhoonegaaside heitkoguste sertifikaatide müügitulust EL eelarvesse. Süsiniku piirikohandusmeetmel põhinevat omavahendit võib pidada EL HKS-i peegeldamiseks väljaspool EL-i, kuna see on mõeldud enim saastavate valdkondade kaupade tootmise heitkoguste EL tootjatega võrreldavaks hinnastamiseks eksportivates riikides. Selle kaudu tasuvad EL-välised tootjad oma tooteid ühisturule tuues tootmisega seotud heitkoguste eest EL HKS-ga võrreldava heitkoguse ühikute hinna (arvates maha oma asukohariikides juba heitkoguse eest tasutud hinna).

4.5 Eesti ei toeta Euroopa Liidu heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi enampakkumistulust 30% suuruse osa liidu eelarvesse suunamist, sest see vähendaks Eesti võimekust rahastada kliimaeesmärkide saavutamiseks vajalikke meetmeid. Lisaks suurendab omavahend Eesti sissemaks et ebaproportsionaalselt võrreldes kogurahvatulul põhineva maksuga.

Uues omavahendite pakett on ettepanek suunata EL heitkoguste ühikutega kauplemise süsteemi (EL HKS) enampakkumistulust 30% EL eelarvesse. Selle ettepaneku tõttu suureneksid eelkõige vähem jõukate liikmesriikide sissemaksed EL eelarvesse (kuna nende osakaal EL HKS tulus on suurem kui osakaal EL RKT-s). Eesti maksaks HKS-i põhise omavahendi korral EL eelarvesse 478 miljonit eurot ehk peaaegu neli korda rohkem võrreldes

RKT-põhise osamaksega, milleks oleks 166 miljonit. Lisaks jäeti komisjoni 2025.a juulis esitatud ettepanekust välja varasemas (2021.a; 2023.a) esitatud ettepanekus olnud nn solidaarsusmehhanism, mille kohaselt vähemjõukate riikide EL HKS tulust EL eelarvesse kantava osa suurenemine võrreldes RKT-põhise maksega oleks lähiaastateks (kuni 2030.a) piiratud ja üleminek selle omavahendi alusel maksmisele seega sujuvam. Sellise solidaarsusmehhanismi kehtestamata jätmise suurendaks EL HKS põhisele omavahendile üleminekul riikide vahelist ebavõrdsust veelgi ja vähendaks oluliselt Eesti võimekust teha investeeringuid kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks. Samas suunatakse EL HKS tulust riigieelarves kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks kogu 100%, aga selle tulu EL eelarvesse kandmisel suunatakse samaks otstarbeks komisjoni 2028-2034 EL pikaajalise eelarve ettepaneku kohaselt ainult 35%. Juhul kui EL HKS põhisele omavahendit siiski kavandatakse, on vaja näha ette solidaarsusmehhanism leevendamaks selle omavahendi kasutuselevõtu ebaproportsionaalset mõju vähemjõukatele riikidele.

4.6 Eesti ei toeta kehtiva jäätmekäitluse direktiivi kohase meetoodika säilimisel kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete statistilise omavahendi kehtestamist määraga 2 eurot kilogrammi kohta aastas, kuna kehtiv meetoodika ei arvesta seadmete erinevaid elutsükleid ning statistiliste andmete võrreldavuses on puudujääke, mistõttu võib tekkida liikmesriikide vahel ebavõrdne kohtlemine.

Uues omavahendite pakettis tehakse ettepanek suunata EL eelarvesse 2 eurot iga kogumata elektri- ja elektroonikaseadmete jäätme kilogrammi kohta aastas. Meetoodikas on aga mitu puudust. Esiteks ei arvesta praegune meetoodika seadmete erinevaid elutsükleid ega keskkonnasäästlikke meetmeid. See võib panna ebasoodsasse olukorda riigid, kus soodustatakse seadmete pikemat kasutusaega ja ringmajanduse lahendusi. Lisaks on probleeme statistiliste andmete kättesaadavuse, kvaliteedi ja võrreldavusega, see võib moonutada liikmesriikide tegelikku panust ja viia ebaõiglase koormuseni.

4.7 Eesti ei toeta tubakaaktsiisi omavahendi kehtestamist, mille kohaselt makstakse ühtlustatud alammäära summas kogutud maksutulust 15% Euroopa Liidu eelarvesse, kuna see vähendab riigieelarve tulu ja sel ei ole lisandväärtust võrreldes kogurahvatulul põhineva sissemaksega. Samuti ei toeta tubakaaktsiisist saadava maksutulu ümbersuunamine Euroopa Liidu eelarvesse Euroopa Liidu tervisepoliitika eesmärke ega takista tubakatoodete konkurentsi moonutatavat piiriülest ostlemist.

Komisjoni uues omavahendite pakettis on ettepanek suunata 15% tubakaaktsiisist, mis kogutakse harmoniseeritud alamaktsiisimäärade alusel, EL-i eelarvesse (nn TEDOR). Selle ettepaneku tõttu suureneksid eelkõige vähem jõukate liikmesriikide sissemaksed EL eelarvesse, sest nende osakaal komisjoni prognoosi kohases EL tubakaaktsiisi ühtlustatud alammäära tulus on suurem kui osakaal EL RKT-s. Eesti osakaal selles oleks 74 miljonit eurot suurem kui on Eesti osakaal EL RKT-põhise omavahendi korral. Lisaks on salaturu maht ja selle mõju maksutuludele liikmesriigiti väga erinev ning raskesti hinnatav. Seetõttu ei oleks kavandatav omavahend usaldusväärne ega stabiilne tuluallikas. Tubakaaktsiisi ühtlustatud alammäära mõju sõltub ka suurel määral tubakatoodete direktiivi uuendamisest. Kui uus tubakatoodete direktiiv ei jõustu 2028. aastaks, jäävad kehtima senised aktsiisi alammäärad, mis ei arvesta nüüdseks muutunud turuolukorda. See omakorda tähendaks, et liikmesriikide maksulaekumised jäävad madalamaks kui need võiksid olla uuendatud alammäärade rakendamise korral, vähendades omavahendi fiskaalset tõhusust. Lisaks kui liikmesriigid peavad osa tubakaaktsiisi tulust kandma EL-i eelarvesse, võib see vähendada nende võimalusi

rahastada kohalikke ennetus- ja terviseprogramme. EL-i tasandil on ühtlustatud aktsiisipoliitika vajalik siseturu toimimiseks. Samas ei ole piiriülese ostlemise takistamise argument piisav, et liikmesriikide maksutulust märkimisväärne osa EL-i eelarvesse ümber suunata.

4.8 Eesti ei toeta ettevõtluse omavahendit, mida kohaldatakse äriühingute suhtes, kelle aastane netokäive ületab 100 miljonit eurot. Sellise omavahendi kehtestamine vähendaks Euroopa Liidu ühtse turu atraktiivsust kolmandate riikide äriühingutele ja samuti Euroopa Liidu ettevõtete üleilmset konkurentsivõimet. Samuti ei ole Euroopa Komisjoni ettepanekus käsitletud osamakse riigisest kogumist äriühingutelt, mistõttu on keeruline hinnata võimalikke õiguslikke ja rakenduslikke mõjusid. Leiame, et äriühingute tulumaks laekub liikmesriikide eelarvetesse ja aitab juba praegu rahastada kogurahvatulul põhinevat osamakset.

Uues omavahendite pakettis tehakse ettepanek suunata EL eelarvesse liikmesriikide poolt kogutud 100 000-750 000 euro suurune iga-aastane tasu ettevõtelt, mille aastane netokäive ületab 100 miljonit eurot. Selle ettepaneku kohaselt suureneksid eelkõige vähem jõukate liikmesriikide sissemaksed EL eelarvesse (kuna nende osakaal omavahendi tulus on suurem kui osakaal EL RKT-s). Eesti maksaks ligikaudu 25 miljonit eurot rohkem, kui RKT-põhise osamakse puhul. Omavahend põhineks ettevõtete käibel, mitte kasumil, mis ei kajastaks nende tegelikku majanduslikku olukorda ega maksevõimet. Lisaks looks astmeline süsteem ebaõiglasel tingimused sarnase käibemahuga ettevõtete vahel, suurendaks maksukoormust ja kahjustaks seeläbi ettevõtete konkurentsivõimet.

4.9 Toetame ettepanekut suunata Euroopa Liidu eelarvesse 90% tollimaksude tuludest senise 75% asemel, sest see on kooskõlas liikmesriikide tollimaksude tegeliku kogumiskuluga ja seeläbi väheneb liikmesriikide kogurahvatulul põhinev sissemaks.

Uues omavahendite pakettis vähendatakse traditsiooniliste omavahendite kogumiskulu määra seniselt 25%-lt 10%-le. Kuna Eestis on tollikoormus võrreldes paljude teiste liikmesriikidega väiksem, siis ei mõjuta kogumiskulu määra vähendamine meie sissemaksed oluliselt, vaid pigem vähendab vajadust liikmesriikide kogurahvatulul põhinevate sissemaksete järele.

4.10 Eesti peab oluliseks, et liikmesriigid panustaksid eelarvesse eelkõige vastavalt nende osakaalule Euroopa Liidu kogurahvatulus, ja seetõttu eelistame mitte jätkata kindlasummaliste vähendustega, et vähendada jõukamate riikide negatiivset netopositsiooni.

Euroopa Komisjoni uues omavahendite ettepanekus on eemaldatud kõik seni kasutusel olnud korrektsioonimehhanismid, sealhulgas kindlasummalised vähendused jõukamate riikide sissemaksetele ehk *rebatid*. *Rebattide* kaotamine tähendab, et kõik liikmesriigid hakkavad panustama EL-i eelarvesse ühtsema ja läbipaistvama süsteemi alusel. Seni tähendas *rebattide* olemasolu, et mitu jõukamat riiki (Austria, Taani, Saksamaa, Holland ja Rootsi) maksid eelarvesse vähem ning ülejäänud riigid pidid seetõttu panustama proportsionaalselt rohkem. Eesti maksab perioodil 2021-2027 kindlasummaliste vähenduste tõttu ligikaudu 118 miljonit eurot rohkem EL eelarvesse. *Rebattide* kaotamine vähendaks Eesti sissemaksed ja tähendaks, et Eesti panus muutub õiglasemaks võrreldes netomaksjatega.

4.11 Eesti ei toeta ringlusse võtmata plastpakendijäätmete põhise omavahendi tasu tõstmist 0,80 eurolt 1 euroni aastas alates 2028. aastast, kuna statistilised andmed ei ole liikmesriigiti usaldusväärsed ja seetõttu koormaks omavahendi suurem tasu osa liikmesriike (sh Eestit) ebaõiglaselt. Ringlusse võtmata plastpakendijäätmete põhise omavahendi juures peame oluliseks jätkata kindlasummaliste maksevähendustega riikidele, kelle kogurahvatulu elaniku kohta on alla Euroopa Liidu keskmise.

Alates 1. jaanuarist 2021 võeti EL-i 2021.–2027. aasta eelarves uue tuluallikana kasutusele ringlusse võtmata plastpakendijäätmetel põhinev osamakse. Plastpakendijäätmetel põhineva omavahendi eesmärk oli vähendada plastpakendijäätmete teket ja stimuleerida plastpakendijäätmete ringlussevõttu. Vaatamata sellele, et omavahend on osaliselt saavutanud oma eesmärgi jäätmetekke vähendamisel, on selle mõju ringlussevõtu suurendamisele piiratud ning otsus tasu määra suurendamise kohta vajab täiendavat põhjendust. Lisaks rõhutame kindlasummalisete vähenduste jätkamise vajadust, et vältida plastpakendi jäätmete omavahendi ebaproportsionaalset koormust väiksematele ja madalama RKT tasemega riikidele, kellel on väikese turu ja piiratud ümbertöötlemisvõimsuste tõttu raskem ringlussevõttu arendada, tagades süsteemi õigluse, finantsilise tasakaalu ning EL-i ühtsuse. 2021-2027 perioodil vähendatakse korrektsioonimehhanismi alusel 17 liikmesriigi sissemaksid - Eesti sissemaks 4 miljoni euro võrra aastas. Uue ettepaneku kohaselt maksaks Eesti ligikaudu 6 miljonit eurot aastas rohkem, mis tähendab kogu perioodi jooksul umbes 42 miljoni euro suurust lisakulu.

5. Arvamuse saamine ja kooskõlastamine

Arvamusi seisukohtade koostamiseks saadi Kliimaministeeriumilt, Maksu- ja Tolliametilt, Eesti Kaupmeeste Liidult, Eesti Kaubandus-Tööstuskojalt ning Statistikaametilt.

Põhiline kaasamisprotsess toimus oktoobrist kuni novembrini 2025. a, lisaks mitmele kirjaliku tagasiside andmise võimalusele toimus 8. oktoobril 2025. a video-infotund, kus tutvustati Euroopa Komisjoni EL-i pikaajalise eelarve ettepanekut, ülesehitust ja põhielemente, sh omavahenditega seonduvat (üle 550 registreerunu, 359 osalejat, sh partner- ja katusorganisatsioonid) ning 15. oktoobril 2025. a toimus samal teemal jätkuna seminar koos seisukohtade aruteludega (üle 130 registreerunut, 112 osalejat, sh partner- ja katusorganisatsioonid).